

Redukce spotřeby neobnovitelných a optimální využívání obnovitelných zdrojů je základem trvale udržitelného rozvoje.

Jaroslav Kovář

katedra zemědělské ekonomiky, PEF,
Vysoká škola zemědělská, 165 21 Praha 6 - Suchbát

Anotace:

Trvale udržitelný rozvoj je záležitostí celé společnosti. Zemědělství však používá největší část půdy a je tudíž důležité, jakým způsobem se tato půda využívá. Příspěvek velmi stručně hodnotí možnosti snižování neobnovitelných zdrojů a optimální využívání obnovitelných zdrojů. Faktory, které působí na redukci neobnovitelných zdrojů současně přispívají k optimálnímu využívání obnovitelných zdrojů. Tím se jejich účinnost umocňuje, což vnáší optimismus do řešení tohoto obtížného úkolu.

Summary:

Sustainable development is a matter of the whole human society but agriculture uses the most part of land and therefore is important, how is this land used. This paper very briefly introduce some possibilities of reduction of the non-renewable resources and to optimize using of the renewable resources. Factors which caused reduction of the non-renewable resources simultaneously contribute to optimize using of the renewable resources. This squares their effect and brings optimism for the solution of this difficult task.

Klíčová slova:

trvale udržitelný rozvoj, obnovitelné zdroje, neobnovitelné zdroje, optimalizace, efektivnost, pokřivení trhu, organické zemědělství

Key words:

sustainable development, renewable resources, non-renewable resources, optimize, efficiency, distortion of market, organic farming

Problematiku trvale udržitelného rozvoje lze úspěšně řešit, stane-li se záležitostí celé společnosti. Na každém jednotlivci záleží, aby svým chováním, svojí klasifikací hierarchie hodnot, svými morálními přístupy, skromností a inteligencí působil pozitivním směrem. Příroda se svými zákonitostmi danými jejím Tvůrcem má zafixovány předpoklady trvalé obnovy. Člověk, který je součástí této přírody, má dány tyto předpoklady rovněž. Dokáže-li

lidstvo svoje společenské a ekonomické zákonitosti sladit se zákony přírodními a zachovávat je, budou otázky jeho existence správně řešeny.

Zemědělská populace zaujímá svým počtem stále menší procento ve společnosti. Její význam se však nezmenšuje, neboť využívá největší část půdy pro svoji obživu a pro existenci všech. Není tudíž zanedbatelné, jakým způsobem se tato půda využívá, jak jsou využívány neobyčejně pestré přírodní podmínky a jak jsou respektovány přírodní zákony. Snad každý z nás se setkal s tím, že nedodržení zákonů, zvláště přírodních, se nevyplácí. Každý z nás se mohl přesvědčit, jak v souvislosti s časem, se zmenšují naše zásoby. Moudré je, zvláště s těmi neobnovitelnými hospodařit dobře.

Které základní faktory, z hlediska zemědělské činnosti, lze považovat za neobnovitelné?

V zájmu stručnosti uvedu pouze dva hlavní: pohonné hmoty a umělá hnojiva. Většina zemědělských podniků si bez nich již nedovede představit svoji existenci a přece, ještě v nedávné minulosti, se zemědělci bez nich obešli. energii pro tažnou sílu si vypěstovali velmi levně a obnovu úrodnosti půdy řešili technologickými postupy.

Mezi obnovitelné, rovněž pro zjednodušení, uvedu pouze jediný faktor - produkty fotosyntézy, které reprezentují trvalí činitele tj. sluneční energie, voda, vzduch, zelené rostliny a jejich přírodní stanoviště.

V tomto příspěvku uvádím:

- a) kterými způsoby lze snižovat neobnovitelné a optimalizovat využívání obnovitelných zdrojů a co tomu napomáhá.
- b) jaký je vztah mezi těmito zdroji.

ad a) Co přispívá k redukci neobnovitelných zdrojů:

1. Dodržování všech známých principů pěstování rostlin a chovu zvířat, agrotechnikou a výživou rostlin a zvířat, v souladu s přírodními zákony počínaje a vhodnými druhy a odrůdami konče. Agrotechnika se však mnohdy se zákony přírody rozchází a vhodných, divokých druhů pro šlechtění rostlin, vlivem nevhodného působení člověka, ubývá.
2. Dokonalé využívání přírodních a klimatických podmínek a to jak světově, tak v naší zemi. S tím souvisí strukturální úprava zemědělské činnosti. Tam kde, v zájmu udržení přijatelného hektarového výnosu dané plodiny, je třeba neúměrně vyšší spotřeby umělých hnojiv a případně pohonných hmot je nutno změnit technologické postupy nebo dokonce kulturu (na les nebo pastviny) tak, aby se těmito zdroji neplýtvalo.

Co napomůže dobrému využívání přírodních a klimatických podmínek? Stručně vyjádřeno je to nepokřivený tržní mechanismus, který z ekonomických důvodů nedovolí nevhodnou volbu kultury i plodin a jejich nevhodné střídání.

3. Dalším důležitým prvkem, který významně ovlivní spotřebu neobnovitelných a optimální využívání obnovitelných zdrojů je vhodné využívání času, které můžeme nazvat - ekonomie času. Každou operaci v zemědělské činnosti můžeme provést ve vhodnou až

naopak v nevhodnou dobu s výrazně odlišnými výsledky. Operace provedená ve vhodné časové období, které se vždy vyskytne, ale doba jeho trvání je různá, někdy velmi krátká, se provede při nejmenší spotřebě energie a dalších materiálů, živé práce a v nejvyšší kvalitě, což významně ovlivní konečný efekt. Tato optimální období se mohou vlivem počasí rychle změnit. Proto práce v zemědělství vyžaduje úzký kontakt s přírodou, výbornou připravenost a rychlé reagování na danou situaci nehledě na to, zda jsou 4 hodiny ráno nebo večer, sobota či příjemné podmínky pro rekreaci, která je nutná. Při dodržování zásad ekonomie času vznikají značné úspory živé práce, tedy času, který lze využít též pro rekreaci. Z velkého množství příkladů uvedu pouze tyto: při orbě prováděné v optimální době se značně sníží spotřeba nafty a opotřebení hlavních částí pluhu, ulehčí další příprava půdy a vytvoří předpoklady pro vyšší sklizeň. Totéž platí pro kultivaci a veškerou práci s půdou. Setí v optimální době zvyšuje výnos bez použití dodatečných vstupů. Sklizňové práce jsou vyvrcholením veškerého úsilí a také nejvíce uvedené faktory ovlivňují.

Pro provádění prací tímto způsobem musí být splněny dvě podmínky: láska a vysoká hmotná zainteresovanost.

Zamyslíme-li se nad tím, co přispívá k optimálnímu využívání obnovitelných zdrojů tak zjistíme, že se jedná o tytéž zásady, které redukuje používání neobnovitelných zdrojů.

- b) Na tomto základě lze již snadno definovat vztah mezi uvedenými zdroji. Čím dokonaleji dokážeme využívat činitelů redukcí spotřebu neobnovitelných zdrojů, tím optimálněji budeme využívat obnovitelné zdroje a naopak.

Toto zjištění přináší optimismus pro řešení tak obtížného úkolu. Tím, že se v tomto zdánlivě rozporném vztahu naleznou faktory, které působí podpůrně a uvedou se v život, se jejich působení zdvojnásobí a při skutečně perfektním provedení se toto působení umocní a poskytne bezpečný základ pro trvale udržitelný rozvoj.

Obecně lze říci, že těmto přístupům vyhovují zásady organického zemědělství. Je však zřejmé, že pokud budou tyto principy využity rovněž v konvenčním zemědělství, tak se situace významně změní.

Moudré chápání ekonomické efektivnosti, postavené na bezpečných základech trvale působících faktorů, dokáže uvést do souladu využívání pestré palety výrobních činitelů tak, abychom nežili na úkor příštích generací.

Literatura:

1. Commission's final report: Our Common Future, Geneva, 1987
2. Kovář, J.: Vymezení hlavních faktorů ovlivňujících nabídku a poptávku, Agrární perspektivy I., Praha, 1992
3. Kovář, J.: Efektivnost snížených vstupů při pěstování konzumních brambor v závislosti na nabídce a poptávce, Papers Collection of Scientific Conference, Prague, 1993

